

הרב אודי רט

בדיקות בהיריון - סקירה והמלצות

רקע

כבר אמרו חכמים כי שלוש מפתחות בידיו של הקב"ה ואחד מהם הוא מפתח פקידה, ועל כן יש להודות לקב"ה על המתנה שזוכות לה נשים, שנכנסות להיריון. בעבר היריון היה מתגלה רק לאחר פרק זמן 'משוחרר עובר', אף שהאישה יכלה לראות אי אלו סימנים, ולא הייתה כל דרך לבדוק את העובר במהלך ההיריון. היום ישנם בירורים ובדיקות על כל צעד ושעל. כמובן שיש לכך יתרונות גדולים: כך אפשר לברר שאלות העולות, לפתור בעיות ופעמים אף להציל חיים, הן של האם והן של העובר. יחד עם זאת, אין ספק שהיום נושבת רוח של עודף בדיקות ועודף בירור, ורצון שלא להשאיר דבר לאי הידיעה. לפעמים הדבר לרועץ, ועלינו למצוא את שביל הזהב בין הבדיקות הנחוצות והמועילות לבין עודף הבדיקות והבירורים שעשוי להזיק.

ניתן לחלק את הבדיקות לשלושה סוגים:

א. בדיקות חשובות ומומלצות.

ב. בדיקות סקר - בדיקות הבאות לשלול חשש למחלות ופגמים מסוימים, ואינן נותנות תשובות חד משמעיות.

ג. בדיקות שיש בהן סיכון לחיי העובר - ומצריכות היתר הלכתי לכל מקרה לפי עניינו. אסקור במאמר זה את מרבית הבדיקות ולא את כולן, ויש לשאול מורה הוראה בכל מקרה של בדיקות שיש בהן סיכון לחיי העובר.

א. בדיקות מקובלות במהלך ההיריון - לפי סדר כרונולוגי

1. **בדיקות גנטיות לאיתור נשאות של מחלות תורשתיות** - לפני ההיריון או במהלכו: בדיקות אלו מומלצות וחשובות מאוד (כגון בדיקות 'דור ישרים' וכדומה), ורצוי לעשותן לפני ההיריון. אם לא נעשו לפני ההיריון, יש לשקול האם בכל זאת כדאי לעשותן בהיריון, במחיר הלחץ שהדבר עלול ליצור. בכל אופן אין בבדיקה זו כל בעיה הלכתית, שכן אין בה כל סיכון לעובר או לאם.

2. **בדיקת אולטרסאונד בתחילת ההיריון** - הינה בדיקה חשובה והכרחית, מטרתה לזהות ולאתר את מיקומו של ההיריון ולחשב את גילו בצורה מדויקת. הדבר יכול להיות

משמעותי לשלבים הבאים ולחישוב מועד הלידה. בדיקה זו אינה גורמת איסור נידה (אף כאשר היא וגינלית) ואין בה כל סיכון לאם או לעובר.

3. בדיקת שקיפות עורפית ובדיקת דם המצורפת (סקר ביוכימי שליש ראשון) - בדיקה זו שייכת לקבוצה השנייה (אות ב לעיל), מטרתה היא לאתר בעיקר חשש לתסמונת דאון, ולעיתים ניתן לזהות בה בעיות קריטיות כבר בשלב זה. מצד אחד בדיקה זו אינה חד משמעית ומצד שני יש בה רמת דיוק ויכולת איתור די גבוהות. בדיקה זו יכולה להרגיע, כאשר בהמשך ההיריון עולה סימן מעורר חשד שבמקרים רבים אינו כלום.

כאשר גיל האישה צעיר יש מקום לשקול אם לערוך את הבדיקה, על פי רצון בני הזוג, לפי שיקוליהם האישיים וקווי אופיים השונים, אך ככל שהגיל עולה אין ספק כי נכון לבצע את הבדיקה, על מנת שלא להגיע לידי צורך בבדיקת מי שפיר הכרוכה בסיכון. בדיקה זו הנעשית בין השבוע 11-14, היא למעשה בדיקת אולטראסאונד, ומצד עצמה אין בה סיכון לעובר או לאם.

4. סיסטי שלייה (CVS) - בדיקה שמטרתה ליטול סיסים מהשלייה על מנת לברר מצבים גנטיים, בדיקה זו כרוכה בסיכון להפלת העובר בשיעור בין 1%-2%, ולכן אין לבצעה ללא היתר הלכתי מפורש.

5. סקירת מערכות מוקדמת - מטרתה גילוי וזיהוי בעיות בשלבים מוקדמים יחסית, בדיקה זו נעשית בדרך כלל בין שבוע 14-17. אין זו בדיקה הכרחית, אלא אם כן לזוג חשוב מאוד לדעת באופן ברור כי הכול תקין, או כאשר יש רקע קודם או חשש לבעיה מסוימת.

6. חלבון עוברי (תבחין משולש) - בדיקת דם השייכת לקבוצה השנייה (אות ב לעיל), והיא בדיקת סקר שמטרתה לאתר חשש לתסמונת דאון, וכן חשש למומים פתוחים בתעלת השדרה ובעיות נוספות. חסרונה העיקרי של הבדיקה הוא שחוסר הדיוק שבה הינו די גדול, ועלול ליצור חששות ופחדים שאין להם כל יסוד, ולעיתים הדבר מוביל לבדיקת מי שפיר וסיכון העובר ללא כל הצדקה. ניתן לשקלל את תוצאות הבדיקה עם תוצאות בדיקת השקיפות העורפית, ועל ידי כך להגיע לרמת דיוק גבוהה ביותר. כמו כן, בעת הצורך, ממצאים מסוימים שמעלה הבדיקה מסייעים למעקב הריון המכוון לתפקודי שליה ולמעקבי גדילה של העובר. באופן פשוט בדיקה זו בהחלט מומלצת אף שהיא בדיקת סקר (פרט למצבים של ריבוי עוברים). ישנה אפשרות (במעבדות פרטיות) להוסיף עוד הורמון לבדיקה (אינהיבין A, ובכך הבדיקה הופכת לתבחין מרובע), וכך להעלות את רמת דיוקה.

7. אקו לב עוברי - נעשה במקרים שבהם יש חשד למום לב בעקבות בדיקת אולטרא סאונד. אין בבדיקה זו כל בעיה, ואם מתבקשים לעשותה - חשיבותה רבה, שכן חשוב מאוד לדעת על מומי לב קודם ללידה, כדי להבטיח טיפול נכון מייד לאחר הלידה, והדבר יכול להציל חיים.

8. סקירת מערכות מאוחרת - בדיקה חשובה מאוד שפעמים רבות יכולה לאתר בעיות ולאפשר התנהלות נכונה עם סיכונים בהיריון ובלידה. מומלץ שבדיקה זו יעשנה רופא

המומחה לכך ובעל ניסיון בתחום. דרך הביטוחים המשלימים של קופות החולים, ניתן לעשות את הסקירה באופן מורחב ועל ידי מומחה לאולטרא סאונד, ולכן הדבר מומלץ ביותר.

9. דיקור מי שפיר - בדיקה שמטרתה היא לבחון את מצבו הגנטי של העובר ולעיתים אף דברים נוספים (כגון הידבקות העובר ב-CMV), בדיקה זו כרוכה בסיכון להפלת העובר בשיעור של כרבע עד מחצית האחוז, ולכן בדיקה זו מצריכה בירור הלכתי לפנייה. יתרונה של הבדיקה הוא שכאשר ישנו חשש - בדיקה זו נותנת מידע ברור ומובהק.

10. בדיקות נוספות - שאר הבדיקות במהלך ההיריון, מעקב הריון, בדיקות סוכר וכדומה - הכרחיות וחשובות, ויש לעשותן על פי הוראת הרופא.

סוף דבר

היקף הבדיקות המומלצות תלוי גם בגיל האישה. בגיל צעיר יותר ניתן לצמצם ולוותר על חלק מהבדיקות, אך יש לעשות זאת מתוך שיקול דעת. מצד אחד יש לזכור כי הקב"ה הוא בעל הבית והוא אשר מכוון הכול, ולכן אין לפחד ולחשוש ואין צורך לבדוק בדיקות מיותרות, ומצד שני חשוב לעבור את ההיריון ברוגע ובשמחה, ללא חששות שונים שעלולים לעלות, ויכולים להעיב על ההרגשה הטובה, ולכן כדאי לעשות בדיקות שונות. יש זוג כי הריצות לבדיקות כל העת יקשו עליו מאוד, ולעומת זאת יש זוג כי אי ידיעה שהכול תקין עלול להקשות עליו מאוד. לעיתים בירור עם אחד מרבני מכון פועה יוכל לסייע בקבלת ההחלטה הנכונה, אלו בדיקות מלבד הבדיקות חשובות והמומלצות כדאי לעשות. לסיכום אחזור לתחילת דברי: היריון הינו מתנה נפלאה, על אף שפעמים שבמהלך ההיריון מתעוררים חששות ושאלות, יש לזכור שזוהי זכות אדירה ונפלאה שאנו זוכים לה, ויש לראות את הדברים באופן הזה.

